

Generel instruks om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten (ældreområdet)

Godkendt af: Myndighedschef Ove G. Jensen den 22.01.2020

1.0 Definition og opbygning

Definition

Med begrebet "ældreområdet" menes her borgere med en betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, hvis funktionsnedsættelse er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse.

Om magtanvendelse over for borgere hvis funktionsnedsættelse ikke er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende svækkelse (som f.eks. demens) henvises til generel instruks om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten (handicapområdet).

Opbygning

Magtinstruksen på ældreområdet er rent teknisk opdelt i en generel instruks, der omhandler de grundlæggende regler og betingelser for magtanvendelse over for personer på ældreområdet. Derudover der 9 specifikke instrukser, der omhandler hver af de 9 mulige magtanvendelser, der er hjemlet i serviceloven.

Du sidder lige nu med den generelle instruks på ældreområdet.

2.0 Generelt om magtanvendelse

2.1. Mulige former for magtanvendelse

Serviceloven indeholder 9 former for magtanvendelse, der lovligt må anvendes på ældreområdet

1. Afværgehjælp § 124 c
2. Fastholdelse m.v. § 124 d
3. Særlige dørbnere § 125
4. Anvendelse af stofseler § 128
5. Tryghedsskabende velfærdsteknologi § 128b og 136 e
6. Låsning og sikring af yderdøre og vinduer, § 128 c
7. Kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer § 136 c
8. Fastholdelse ved meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende adfærd § 136 d
9. Flytning til anden adresse uden samtykke § 129 og §136 f

Alle andre former for anvendelse af magt er ulovlige, men kan være straffrie, hvis de falder ind under *nødværge* eller *nødret* (se nærmere nedenfor).

2.2 Grundlæggende betingelser for magtanvendelse

Magtanvendelse kan kun være lovligt, hvis følgende grundlæggende betingelser er opfyldt:

- Personen har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og han/hun er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).
- Alt hvad der er muligt, skal forinden være foretaget for at opnå personens frivillige medvirken til en nødvendig foranstaltning.
- Magtanvendelsen skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået (=mindst indgribende foranstaltning, der kan opfylde formålet).
- Magtanvendelse skal udøves så skånsomt og kortvarigt som muligt og med størst mulig hensyntagen til den pågældende og andre tilstedeværende, således at der ikke forvoldes unødige krænkelser eller ulemper.

Herudover skal alle krav for den konkrete af de 9 magtbestemmelser være opfyldt. Se hertil den konkrete instruks for den pågældende type magtanvendelse.

2.3 Hvornår er der *ikke* tale om magtanvendelse

Der er kun tale om magtanvendelse, hvis den foranstaltning, der iværksættes, har til formål – mod borgerens vilje - at begrænse borgerens frihed til frit at bevæge sig eller vælge opholdssted. I ministeriets magtbekendtgørelse er det formuleret som "*fysiske indgreb i selvbestemmelsesretten*".

2.3.1 Samtykke

Hvis borgeren efter at være blevet informeret om, hvad der skal ske (f.eks. at vedkommende skal have en stofsele på), giver et samtykke til foranstaltningen og forstår hvad et samtykke indebærer og omfatter, er der ikke tale om magtanvendelse.

Et evt. samtykke skal foreligge, inden handlingen foretages. Det må ikke opnås efterfølgende.

Samtykket kan være udtrykkeligt, dvs. skriftligt eller mundtligt. Hvis det er mundtligt, skal der laves notat om det i Cura. Samtykket kan være stiltiende, f. eks. i situationer, hvor borgeren ikke kan udtrykke sig, men ved handling eller andre kropslige signaler lader forstå, at vedkommende samtykker (der skal i journalen laves et notat, der klart beskriver den måde borgeren har signaleret et informeret samtykke på).

Passivitet kan aldrig anses for samtykke.

OBS! Et samtykke fra andre – f.eks. pårørende, værger eller fremtidsfuldmægtige - er aldrig gyldige i forhold til magtanvendelse efter serviceloven. Det skal dog altid overvejes, om der er pårørende, der med fordel kan inddrages i et samarbejde for at undgå anvendelse af tvang, men pårørende kan aldrig beslutte eller "give lov". Pårørende kan og må naturligvis ikke bruges til at omgå magtreglerne, f.eks. ved at holde borgeren fast i en situation, hvor der er problemer med medicingivning, påklædning osv.

Hvis der er beskikket en personlig værge, eller der er en fremtidsfuldmægtig, skal denne altid inddrages, men kan heller ikke beslutte eller "give lov" eller på anden måde bistå i at omgå magtreglerne.

Omsorgspligt

Efter servicelovens § 82 har kommunen pligt til at undgå omsorgssvigt. Omsorgspligten er grundlaget for at yde den nødvendige hjælp til borgere, der mangler forståelse for, hvad et samtykke indebærer. Bestemmelsen danner grundlag for at de sociale myndigheder kan sætte ind med bistand, der tilgodeser målsætningen med indsatsen.

Servicelovens § 82 omhandler foranstaltninger, som udelukkende iværksættes med henblik på at skabe øget tryghed, en bedre ligge- eller siddestilling, eller forhindre skader og som ikke samtidig mod borgerens vilje forhindrer denne i at flytte sig fra et sted til et andet, er ikke magtanvendelse – men er det man kalder omsorgspligt. Eksempler på omsorgsmidler kan være brug af **sengehest, sidde- eller rygpuder, støttegreb, kroppsstøtte, styrthjelm** mv, som sikrer, at borgeren kan ligge trygt uden uforvarende at rulle ud over sengekanten, kan sidde i en kørestol uden at falde ud eller at en spastiker kan færdes rundt i bygningen uden konstant at slå hovedet. Omsorg kan aldrig omfatte brug af fysisk magt.

Omsorgsmidlet må ikke bruges til at sikre, at borgeren forhindres i "med vilje" at flytte sig, f.eks. komme ud af sengen. Så bruges det nemlig som et magtmiddel, hvilket er ulovligt.

2.4 Nødværge og nødret

Nødværge

Straffeloven indeholder i § 13 mulighed for, at fysisk magt, som ellers ville være ulovligt, kan forblive straffri, hvis handlingen er foretaget i nødværge, dvs. har været nødvendig for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende angreb. Nødværgehandlingen skal dog være afpasset til situationen (bl.a. angrebets farlighed og angriberens person).

Eksempelvis vil det være straffrit med f.eks. armen eller en genstand at afparere et påbegyndt knytnæveslag eller med et kosteskæft at slå en kniv ud af hånden på en borger, der er ved at angribe med kniven. Modsat vil det ikke være udøvelse af nødværgeret at anvende magt mod borgeren *efter* at angrebet fra ham/hende er gennemført, *medmindre* borgeren gør tegn på straks at ville angribe igen.

Nødret

Straffelovens § 14 fastsætter tilsvarende, at ulovlige handlinger, der er foretaget af nød (nødret), er straffrie, hvis handlingen var nødvendig til afværgelse af truende skade på person, bygninger eller ting og lovovertrædelsen (magtanvendelsen) måtte anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.

Eksempelvis vil det være straffrit at bruge magt for at flytte en borger fra afdeling A til afdeling B, hvis der er udbrudt brand i Afdeling A.

Allerede fordi den ulovlige (men straffrie) magtanvendelse, der kan ske via nødværge og nødret, altid vil være akut, kan der ikke søges om tilladelse til at udøve nødværge eller nødret.

2.5 Akut magtanvendelse

De former for akut magtanvendelse – dvs. uden forudgående tilladelse fra Myndighedsafdelingen – der efter serviceloven lovligt kan foretages, er afværgehjælp § 124 c, fastholdelse mv. § 124 d, kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer § 136 c og fastholdelse ved meget grænseoverskridende eller konfliktskabende adfærd § 136 d.

Enhver anden form for magtanvendelse uden forudgående tilladelse fra Myndighedsafdeling vil være ulovlig, men kan efter omstændighederne falde ind under den ulovlige (men straffrie) magtanvendelse, der kan ske via nødværge og nødret.

2.6 Ansøgning om tilladelse til magtanvendelse

Inden der iværksættes magtforanstaltninger i form af særlige døråbnere, anvendelse af stofseler, tryghedsskabende velfærdsteknologi, hvis borgeren modsætter sig, låsning og sikring af yderdøre, flytning til anden adresse uden samtykke hvis borgeren modsætter sig, skal Myndighedsafdelingen have givet tilladelse. For ældreområdet rettes henvendelse til Visitationen – Støtte og Omsorg. For handicapområdet rettes henvendelse til Visitationen - Voksen-Handicap.

Der skal dog ikke forudgående søges om tilladelse til magtanvendelser i forbindelse med udøvelse af nødværgeret eller nødret og heller ikke akut magtanvendelse i de tilfælde, hvor det kan komme på tale.

Brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi er ikke magtanvendelse, hvis borgeren ikke modsætter sig brugen.

Fremgangsmåde ved ansøgning

- Lederen af tilbuddet fremsender ansøgning om tilladelse til anvendelse af magt til Visitationen, hvori der angives hvilket indgreb, der anses for nødvendigt og dokumentation for at betingelserne for magtanvendelse er opfyldt.
- En evt. værger eller fremtidsfuldmægtigs bemærkninger (eller hvis en sådan ikke findes – nærmeste pårørendes bemærkninger) til foranstaltningen skal fremgå - Socialstyrelsens [skema 3](#) kan anvendes

2.7 Visitationens afgørelse om tilladelse til magtanvendelse

- Visitationen sikrer, at alle betingelser er opfyldt, herunder at der er den nødvendige dokumentation for den varigt nedsatte funktionsevne. Der indhentes evt. supplerende oplysninger.
- Afgørelse om tilladelse til brug af magt skal skriftligt meddeles det tilbud, der har ansøgt om magtanvendelsen samt pågældende borger, som gives klagevejledning. .
- Hvis borgeren ikke selv er i stand til at klage, skal beslutningen skriftligt meddeles den pågældendes værger/fremtidsfuldmægtige evt. pårørende/ ægtefælle, idet en af disse i så fald er klageberettigede. Personlig værger og fremtidsfuldmægtig går forud for pårørende. Ved indgreb efter SEL §§ 129, stk. 1 og § 129 a vil den tildelte advokat selvstændigt kunne påklage afgørelsen. Advis om Visitationens afgørelse sendes til konsulent i myndighedssekretariatet på mailadressen magtindberetning@aalborg.dk
- Senest 3 måneder efter afgørelsen er sendt, følger Visitationen op på om betingelserne for magtindgrebet stadig er opfyldt.

Godkendelse af brug af stofseler (§ 128) bevilges for en afgrænset periode. I forbindelse med bevillingen skal der tages stilling til varigheden af godkendelsen. Formålet med bevillingen er netop i den pågældende periode, at give medarbejderen mulighed for at udvikle metoder, som gør fremtidig brug af magt unødvendig.

For alle øvrige typer magtanvendelser gælder, at afgørelsen gælder i 12 måneder. Undtaget herfra er dog flytning uden samtykke (§ § 129), som er en varig foranstaltning.

2.8 Udarbejdelse af handleplan

Der er pligt til at udarbejde handleplan efter anvendelse af magt, jf. servicelovens § 135 stk. 3.

På ældreområdet udarbejdes handleplanen af hjemmeplejelederen eller plejehjemslederen - så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

På handicapområdet udarbejdes handleplanen af botilbudslederen/ dagtilbudsledere så vidt muligt i samarbejde med borgeren selv og derudover også med borgerens rådgiver i Visitationen Voksen-Handicap.

Handleplanen skal indeholde følgende:

- Formålet med indsatsen (at undgå behov for yderligere anvendelse af magt fremover)
- Beskrivelse af den indsats som er nødvendig for at opnå formålet
- Den forventede varighed af indsatsen

Handleplanen skal journaliseres i Cura.

2.9 Registrering, indberetning og tidsfrister

Hver gang der iværksættes magtanvendelse skal indgrebet registreres og indberettes til Myndighedssekretariatet via [særlige indberetningsskemaer](#), som findes på Socialstyrelsens hjemmeside.

Registreringspligten omfatter afværgehjælp, fastholdelse, tilbageholdelse, tilbageføren og føren til et andet opholdsrum, anvendelse af stofseler, kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationer (såvel uden og med forudgående tilladelse), låsning og sikring af yderdøre og vinduer, anvendelse af særlige døråbnere, anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi på baggrund af en afgørelse samt flytning uden samtykke.

Magtanvendelse, der er omfattet af nødværge eller nødret registreres og indsendes i lighed med øvrige magtanvendelser.

Brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi (§ 136 e) når borgeren ikke modsætter sig, er ikke magtanvendelse og skal derfor ikke registreres og indberettes. Det samme gælder flytning uden samtykke, hvis borgeren ikke modsætter sig det (§ 129, stk. 2)

Indberetning - hvordan

Indsendelse af indberetning skal ske

- digitalt via Cura til Myndighedssekretariatet.
- til Socialtilsyn Nord, sikkerpost.socialtilsynnord@hjoerring.dk, hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Nord og
- til borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Aalborg Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontakinfo i borgerens sag i Cura.

2.10 Særligt om advokatbistand, værgemål og bisidder

Visitationen skal sørge for, at borgeren får gratis advokatbistand i sager om:

- tilbageholdelse i boligen og tilbageføring til boligen eller til et andet opholdsrum, hvor tilbud om advokat skal gives så tidligt som muligt (se nærmere under den konkrete instruks for § 124 d).
- optagelse i særlige botilbud uden samtykke efter servicelovens § 129 stk. 1, hvor tilbud om advokat gives, når det besluttes at udfærdige indstilling om optagelse i særligt botilbud. (Se nærmere under den konkrete instruks for § 129)

Ifølge § 9 i magtanvendelsesbekendtgørelsen har kommunen pligt til at benytte de advokater, der er udpeget af Familieretshuset. Dog kan den, der iværksættes foranstaltninger over for, efter § 10 i bekendtgørelsen altid vælge sin egen advokat, men kommunen skal i så fald påse, at en advokat, som er privat antaget, ikke bliver inhabil på grund af forholdet mellem klienten og klientens ægtefælle, pårørende m.fl.

NB! Pårørende eller andre kan ikke pege på en advokat på borgerens vegne.

Udgiften til advokat i form af salær og transport afholdes af Visitationen Støtte og Omsorg og Visitationen Voksen Handicap.

Har borgeren ikke allerede en værge eller en fremtidsfuldmægtig, skal kommunen i sager om optagelse i særligt botilbud sørge for, at en sådan beskikkes. Ansøgning om værgemål fremsendes til Familieretshuset statsforvaltningen senest sammen med indstillingen om optagelse i et særligt botilbud.

Advokatbistand og værgemål udelukker ikke borgeren fra at benytte en bisidder, der kan være til støtte for den pågældende under sagen.

2.11 Afgrænsning til sundhedslov

Sundhedsloven gælder alle steder, hvor der udføres sundhedsmæssige opgaver, herunder i hjemmet, i plejeboliger og i andre boformer.

Enhver form for behandling kræver et samtykke fra borgeren på grundlag af fyldestgørende information. Det vil sige et informeret samtykke. Et samtykke til behandling og pleje er kun gyldigt, hvis personen er i stand til at forstå den information, der bliver givet, og er i stand til at træffe en beslutning på det grundlag.

Hvis borgeren varigt mangler evnen til at give samtykke, kan værgeren eller de pårørende give samtykke til behandling.

Hvis en voksen borger, der ikke selv er i stand til at give samtykke til behandling, udtrykker modstand i ord eller handling, kan man uanset samtykke fra de nærmeste pårørende eller en værge ikke gennemtvunge behandlingen, medmindre der er tale om en akut livstruende eller tilsvarende alvorlig situation.

Det vil sige, at hvis en borger ikke ønsker at indtage sin medicin, eller tage imod tandbehandling eller anden sundhedsmæssig behandling, så må behandlingen ikke gennemføres med tvang. Sundhedsloven åbner ikke mulighed for, at man kan behandle en voksen borger mod dennes vilje. Dog er der i tvangsbehandlingsloven mulighed for, at en læge eller tandlæge kan beslutte, at en borger skal modtage behandling med tvang, hvis behandlingen er afgørende for, at borgerens helbredstilstand ikke forværres. Se nærmere nedenfor under pkt. 2.12

Hvis borgeren derimod "bare" ryster pga. spastiske bevægelser eller lignende, så modsætter vedkommende sig ikke behandling, og så er der ikke noget i vejen for at personale f.eks. kan holde en arm eller ansigtet i forbindelse med podninger i øje og svælg.

Der er **ikke** hjemmel i sundhedsloven (og heller ikke i serviceloven) til at foretage skjult medicinering, f.eks. i form af, at personalet skjuler medicinen i maden.

2.11.2 Tvangsbehandlingsloven

For at sikre, at borgere, der mangler evnen til at samtykke eller modsætter sig behandling, modtager den nødvendige behandling, giver tvangsbehandlingsloven mulighed for at gennemføre somatisk behandling med tvang. Loven gælder for læger og tandlæger, samt for den behandling, der finder sted på offentlige sygehuse og tandklinikker, herunder omsorgstandplejen.

Det er kun den behandlingsansvarlige læge/tandlæge der har kompetence til at træffe afgørelse om iværksættelse af tvangsbehandling. Den enkelte leder eller medarbejder i kommunens tilbud kan således **IKKE** træffe beslutning om anvendelse af tvang i forbindelse med somatisk behandling.

Hvis selve behandlingen og eventuelle tvangsindgreb er delegeret til medarbejdere i kommunens tilbud, skal lægens afgørelse om tvangsbehandlingen dokumenteres i borgerens journal i CURA, **forinden** behandlingen påbegyndes.

Se også instruksen om anvendelse af tvang i forbindelse med somatisk behandling.

3.0 Bestemmelser i magtanvendelseskapitlet som *ikke* er magtanvendelse

3.1. Ordensregler (husorden)

Lederen af et bo- eller dagtilbud kan fastsætte ordensregler, der angiver de nærmere regler og retningslinjer for ophold men kun på fællesarealer (SEL § 123). Det kan f.eks. være bestemmelser om, at der skal være ro om natten og rammer for ryddelighed.

- Ordensregler er kun vejledende og kan ikke danne selvstændig grundlag for magtanvendelse eller andre sanktioner over for borgerne.

- Ordensregler må ikke indsnævre den personlige frihed eller privatlivets fred uforholdsmæssigt eller på anden måde være byrdefuld
- Personer, der tager ophold i bo- eller dagtilbuddet, skal gøres bekendt med ordensreglerne.

3.1 Fysisk guidning

Ordlyd, indhold og baggrund

§ 124 b: Personalet kan anvende fysisk guidning over for personer som led i omsorgen, herunder for at sikre tryghed og trivsel på bo- og dagtilbud. Fysisk guidning kan anvendes

- 1) af hensyn til personen selv for at sikre dennes tryghed og værdighed
- 2) af hensyn til andre i situationer, hvor personens adfærd er grænseoverskridende eller konfliktskabende, eller
- 3) i situationer, hvor en beboer på et bo- eller dagtilbud er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Stk. 2: Fysisk guidning efter stk. 1 må ikke indebære fastholdelse

Stk. 3: Fysisk guidning er ikke magtanvendelse eller et indgreb i selvbestemmelsesretten. Der skal derfor ikke ske registrering og indberetning efter § 135 a.

Efter servicelovens § 124 b kan personalet anvende fysisk guidning over for personer som led i omsorgen, herunder for at sikre tryghed og trivsel på bo- og dagtilbud.

Bestemmelsen har til formål at præcisere, at fysisk guidning ikke er magt, men omsorg. Den har endvidere til formål at præcisere rammerne for fysisk guidning. Fysisk guidning indebærer ikke en fastholdelse, men er en omsorgshandling, og det har således hele tiden været lovligt at foretage fysisk guidning. Lovgiver har dog fundet det nødvendigt, at grænsen mellem fysisk guidning og magtanvendelse i form af fastholdelse blev præciseret med henblik på i videst mulig omfang at undgå gråzoner.

Fysisk guidning kan anvendes

- 1) af hensyn til personen selv for at sikre dennes tryghed og værdighed
- 2) af hensyn til andre i situationer, hvor personens adfærd er grænseoverskridende eller konfliktskabende, eller
- 3) i situationer, hvor en beboer på et bo- eller dagtilbud er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Fysisk guidning kan f.eks. bestå i at lægge en arm om skulderen af en borger for at angive, at man ønsker, at personen skal følge med. Fysisk guidning kan også bestå i at tage borgerens hånd og føre borgeren med sig til et andet rum. Det kan f.eks. være relevant i situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem borgerens ageren og ønsker og personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende. Fysisk guidning kan også være, at personalet leder en forvirret borger ved berøring for at hjælpe borgeren med at finde den rette vej ud af en anden borgers lejlighed og hen til borgerens egen lejlighed.

Fysisk guidning skal ikke indberettes som magtanvendelse, men tilbuddet/hjemmeplejelederen skal give klagevejledning.

4.0 Klageadgang og orienteringspligt

Al magtanvendelse kan påklages til enten Ankestyrelsen eller til kommunen

4.1 Klage til Ankestyrelsen

Efter servicelovens § 133 a, stk. 1 kan klager over afgørelser truffet efter følgende bestemmelser indbringes for Ankestyrelsen:

- Særlige dørbnere
- Brug af stofseler
- Låsning og sikring af yderdøre og vinduer
- Tryghedsskabende velfærdsteknologi
- Kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer
- Flytning til anden adresse uden samtykke

4.2 Klage til kommunen

Efter servicelovens § 133 a, stk., 2 kan klager over personalets anvendelse af magtanvendelse i nedenstående situationer indbringes for kommunalbestyrelsen. I praksis betyder det, at klager behandles af juristerne i Myndighedsafdelingen:

- Fysisk guidning
- Afværgehjælp
- Fastholdelse, tilbageførelse og føren til andet opholdsrum
- Kortvarig fastholde i hygiejnesituationer uden forudgående afgørelse

4.3 Orienteringspligt

Personalelederen skal efter SEL § 135 a, stk. 3 jævnligt (ca. 1 gang om måneden) orientere personens pårørende, fremtidsfuldmægtige, værge eller anden repræsentant om de indgreb, der skal registreres og indberettes. Orienteringen skal også indeholde en klagevejledning. Orienteringen kan både gives skriftligt og mundtligt.

5.0 Årsberetning (bekendtgørelsens § 15, stk. 2)

Myndighedssekretariatet udarbejder årligt en årsberetning til Ældre- og Handicapudvalget. Årsberetningen laves på baggrund af de konkrete indberetninger og klagesagerne.

6.0 Ledelsestilsyn

Visitationschefen – Støtte og Omsorg skal føre tilsyn med, at visitatorer, der har godkendelse af magtanvendelse som deres arbejdsområde, overholder de krav, der er opstillet i magtinstruksen.

Visitationschefen – Voksen Handicap skal føre tilsyn med, at rådgivere, der har godkendelse af magtanvendelse som deres arbejdsområde, overholder de krav, der er opstillet i magtinstruksen.

Funktionscheferne/fagcentercheferne skal føre tilsyn med, at lederne på det pågældende område overholder de krav, der er opstillet i magtinstruksen.

Plejhjemslederne/botilbudslederne skal føre tilsyn med, at medarbejdere, der iværksætter magtanvendelse efter serviceloven, overholder de krav, der er opstillet i magtinstruksen.

7.0 Yderligere vejledning

Myndighedsafdelingens jurister kan kontaktes for yderligere vejledning på telefon 25200187 inden for normal kontortid. På handicapområdet kan Handicapafdelingens jurist kontaktes på 99317407. Såfremt der opstår akut behov for juridisk vejledning omkring magtanvendelsesreglerne uden for normal kontortid kan Myndighedschef Ove G. Jensen kontaktes på telefon 25205420.